

Academic Rights Watch

Bevakar den akademiska friheten i Sverige

Justitiekanslern
Box 2308
103 17 Stockholm
registrator@jk.se

2016-05-21

Anmälan av misstänkt inskränkning av yttrandefrihet och hot om repressalieåtgärd vid Uppsala universitet

Inledning

Den 11 februari 2016 tillställdes professor Gerd Haverling, Uppsala universitet, en skriftlig bekräftelse av en muntlig erinran som lämnats den 26 januari 2016 (bilaga 1) undertecknad dekanen Coco Norén. Ett arbetsgivarbeslut (bilaga 2) med liknande innehåll hade redan tillställts Haverling 2013-06-18 undertecknad prefekten Beata Megyesi. Båda skrivelserna anmärker på kritiska yttranden som professor Haverling riktat mot universitetet och avslutas med hot om uppsägning.

Till skillnad mot vad som hävdas i Noréns skrivelse framstår Haverlings kritik – som återges i de e-postmeddelanden som ingår i erinran – som sakligt motiverad, adekvat och återhållen. De kritiska synpunkterna gäller uteslutande, direkt eller indirekt, vetenskapliga angelägenheter.

Skrivelserna innehåller dessutom felaktigheter vad gäller en professors arbetsuppgifter. I erinran lämnas exempelvis uppgiften att Haverling åsidosatt sina åtaganden i tjänsten genom att involvera sig i administrativa frågor utöver de ramar som ges av det kollegiala styret. Mot bakgrund av de till erinran bifogade e-postmeddelandena måste detta förstås som att Haverling förbjuds kritisera administrativa beslut. Av ett nyligen fattat beslut från Justitiekanslern (dnr 8322-14-30, s. 5) framgår emellertid att offentliganställdas lojalitetsplikt endast gäller

skyldigheten att utföra sina arbetsuppgifter på ett korrekt sätt. Att uttala kritik mot sin arbetsgivare eller det sätt som verksamheten bedrivs på strider för den offentligt anställdes inte mot lojalitetsplikten. Rätten att göra det är tvärtom grundlagsskyddad.

Därav följer att kritik mot arbetsgivaren inte kan betraktas som brister i förhållande till ”åtaganden i tjänsten”, och skrivelsen måste av det skälet ogiltigförklaras. Även det äldre arbetsgivarbeslutet måste av samma skäl ogiltigförklaras.

Enligt vår uppfattning kan skrivelserna inte uppfattas som annat än försök, att under hot om avsked, inskränka professor Haverlings grundlagskyddade yttrandefrihet.

Grunder

Enligt regeringsformen 2 kap. 1 § är var och en gentemot det allmänna tillförsäkrad ”yttrandefrihet: frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor”.

Enligt regeringsformen 2 kap. 20 § får yttrandefriheten endast begränsas genom lag men endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle (2 kap § 21).

Enligt regeringsformen 2 kap. 23 § ”ska särskilt beaktas vikten av vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet i ... vetenskapliga ... angelägenheter”.

I ett beslut (dnr 5416-13-40) rörande skadeståndsanspråk från professor Ulfur Arnason, när Justitiekanslern slutsatsen att de disciplinpåföljder (förlust av kontorsrum och andra förmåner) som drabbade Arnason som ett resultat av dennes kritik av Lunds universitet skulle ha utgjort ett ”oproportionerligt ingrepp i Ulfur Arnasons yttrandefrihet” under förutsättning att Arnason varit anställd vid Lunds universitet (s. 6). Att professor Haverling är anställd vid Uppsala universitet är ostridigt.

Medan regeringsformen inte uttryckligen innehåller ett förbud mot repressalier (till skillnad från tryckfrihetsförordningen 1 kap. 3 §; 3 kap. 4 § samt yttrandefrihetsgrundlagen 1 kap. 2 §; 2 kap. 4 §), framgår av ett flertal JO-beslut (2009-09-25, dnr 149-2009; 2010-05-04, dnr 825-2009; jfr JK-beslut dnr 8322-14-30, s. 5) att det av regeringsformen 2 kap. 1 § följer att samtliga anställda vid en myndighet har rätt att yttra sig utan rädsla för repressalier så länge som det inte rör sig om förtal, hets mot folkgrupp etc.

Hemställan

Mot bakgrund av ovanstående hemställer vi åt Justitiekanslern att återförvisa båda ovan nämnda skrivelser till Uppsala universitet med uppmaning om att de snarast ska ogiltigförklaras, samt utreda huruvida Norén och Megyasi gjort sig skyldiga till otillåten inskränkning av yttrandefriheten och otillåten repressalieåtgärd (hot om avsked) och att det därför bör inledas förundersökning om brott.

Med aktning,

Erik J Olsson
Galjevångsvägen 1
22465 Lund
076-130 11 44

Magnus Zetterholm
Skyttelinjen 80
226 49 Lund
0733-18 45 56

erik.j.olsson@academicrightswatch.se magnus.zetterholm@academicrightswatch.se